

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษามีความสำคัญมากในการพัฒนาประเทศ ต่างถือกันว่าการศึกษาคือพื้นฐานสำคัญยิ่งในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบุคคลหรือประชาชนของประเทศชาติการศึกษา ก็เป็นการยากที่จะเข้าใจพื้นฐานของการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ไม่สามารถสื่อความหมายหรือมองเห็นคุณค่าในการพัฒนาได้ การพัฒนาประเทศจึงต้องเริ่มจากพัฒนาการศึกษาเป็นอันดับแรก เพื่อพัฒนาในด้านอื่น ๆ อีกต่อไป (คูสิต หนาพันธ์ 2525: 24) การศึกษามีความสัมพันธ์กับการรู้หนังสือ เพราะการรู้หนังสือจะเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ความก้าวหน้าและวิทยาการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใหม่และเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งสิ่งเหล่านี้มักจะถูกเผยแพร่ในรูปเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ (ประทีป แสงเปี่ยมสุข 2526: 1)

สำหรับประเทศไทยแม้จะให้จัดให้มีการศึกษาภาคบังคับมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2464 ซึ่งนับเป็นเวลา 60 กว่าปีมาแล้วก็ตามที แต่จากรายงานของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เมื่อเริ่มแผนพัฒนาฉบับที่ 5 ในปี 2525 ปรากฏว่า ยังมีประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ไม่รู้หนังสือถึงร้อยละ 14.5 และในจำนวนผู้ไม่รู้หนังสือประมาณร้อยละ 50 อยู่ในวัยแรงงาน อาศัยอยู่ในชนบท เป็นผู้ยากไร้และประสบปัญหาต่าง ๆ ทำให้เสียเปรียบทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อเนื่องกันไป (การประเมินผลโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ 2527: 13) สาเหตุของประชากรที่ไม่รู้หนังสืออ่านไม่ออก เขียนไม่ได้นี้ อาจเนื่องมาจากขาดโอกาสที่จะศึกษาการไปเรียนไม่สม่ำเสมอ ออกจากโรงเรียนกลางคัน นอกจากนี้บางคนเมื่อจบการศึกษาภาคบังคับแล้วขาดการศึกษาต่อเนื่อง จึงทำให้ลืมหนังสือและกลับกลายเป็นผู้ไม่รู้หนังสืออีก (สุนทร ฐประสิทธิ์ 2527: 2) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะขาดแหล่งความรู้ ขาดหนังสืออ่าน ทำให้เกิดการลืมหนังสือ

จากปัญหานานัปการที่อาจจะเกิดขึ้น เนื่องจากการไม่รู้หนังสือของประชาชน ในประเทศ รัฐบาลจึงได้ให้ความสำคัญในการแก้ปัญหาอย่างจริงจัง โดยมีเป้าหมายที่ ชัดเจนในการลดอัตราการไม่รู้หนังสือจากประเทศร้อยละ 14.5 ให้เหลือร้อยละ 10.5 หรือลดจำนวนผู้ไม่รู้หนังสือ จำนวนประมาณ 1,500,000 คน เมื่อสิ้นแผนพัฒนาฯ ระยะที่ 5 โดยการแก้ไขการไม่รู้หนังสือในระยะเร่งรัดนี้ นอกเหนือจากงานการศึกษาภาคบังคับของ สำนักงานการประถมศึกษากรมการศึกษาออกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ

สำหรับกรมการศึกษาออกโรงเรียน รูปแบบการจัดการศึกษาออกโรงเรียนให้แก่ ผู้ไม่รู้หนังสือที่ช้อยู่ก่อนเริ่มโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือ เป็นการสอนแก้ไขการไม่รู้ หนังสือ เช่น การจัดการศึกษาผู้ใหญ่เบ็ดเสร็จประเภทชั้นเรียน ประเภทอาสาสมัครเดิน สอน ประเภทการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จชาวเขา เป็นต้น ซึ่งในแต่ละปีสามารถให้ บริการแก่ผู้ไม่รู้หนังสือได้ประมาณเพียงปีละ 50,000 คน (การประเมินผลโครงการ รณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ 2527: 2) จึงไม่พอเพียง ถ้าหากเปรียบเทียบจำนวน ประชากรในชาติที่ยังไม่รู้หนังสืออยู่อีกจำนวนถึง 3.5 ล้านคน ดังนั้นกรมการศึกษาออก โรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ทำการทบทวนยุทธศาสตร์ในการแก้ไขการไม่รู้ หนังสือที่ได้ดำเนินมากกว่า 30 ปี นับแต่ก่อตั้งกองการศึกษาผู้ใหญ่ จนกระทั่งเป็นการศึกษา นอกโรงเรียน ผลจากการทบทวนยุทธศาสตร์ดังกล่าว กรมการศึกษาออกโรงเรียนจึงได้ ให้มีโครงการรณรงค์เพื่อการไม่รู้หนังสือเป็นปัญหาของชาติที่ประชาชนทุกคนมีส่วนรับผิดชอบ และมีหน้าที่ที่จะต้องช่วยส่งเสริมซึ่งกันและกันให้อ่านออกเขียนได้

อย่างไรก็ตามในจำนวนผู้รู้หนังสือและสามารถอ่านออกเขียนได้นั้น หากไม่ได้ รับการฝึกอ่านเขียนอยู่เป็นประจำ ก็จะลืมหนังสือได้ในไม่ช้า นายสมาน แสงมล อธิบดีปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงการรู้หนังสือเนื่องในพิธีเปิดงานนิทรรศการวัน การศึกษาออกโรงเรียน ปี พ.ศ. 2528 ความตอนหนึ่งว่า "การที่จะคงความสามารถใน การอ่านไว้ให้ตลอดไป จำเป็นต้องอ่านหนังสืออยู่เสมอ แต่ปัจจุบันนี้ปรากฏว่าผู้ที่ผ่านการ รณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแม้แต่นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาแล้ว ในชมบทเป็นจำนวนมากยัง ลืมหนังสือ เพราะไม่ได้อ่านหนังสือต่อเนื่อง ซึ่งสืบเนื่องมาจากปัญหาการขาดแคลนหนังสือ

ในชนบทเป็นปัญหาสำคัญ เมื่อไม่มีหนังสืออ่าน เด็กและผู้ใหญ่ที่อ่านหนังสือให้แล้ว จะลืมการอ่านในอัตราเร็วมาก ภายในระยะเวลาเพียงไม่กี่ปีจะกลายเป็นผู้ไม่รู้หนังสืออีกต่อไป ซึ่งเป็นการสูญเสียเปล่าในการลงทุนของรัฐและเอกชนอย่างมาก" (จดหมายข่าวกรมการศึกษา นอกโรงเรียน สิงหาคม-กันยายน 2528: 7) ดังนั้น กรมการศึกษานอกโรงเรียนจึงได้พยายามจัดแหล่งความรู้เพื่อให้ผู้ที่ได้ผ่านการศึกษาระดับพื้นฐานหรือในระดับต่าง ๆ เพื่อไม่ลืมหนังสือที่เรียนมา และมีข้อมูลเพิ่มเติมในการคิดเป็น จึงได้จัดบริการห้องสมุดประชาชนทั่วทั้งประเทศ รวม 458 แห่ง ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านจำนวน 29,796 แห่ง เป็นการกระจายหนังสือ กระจายแหล่งความรู้ในระดับท้องถิ่นให้ประชาชนในชนบทได้มีหนังสืออ่านทั่วกัน

อย่างไรก็ตาม การจัดห้องสมุดประชาชน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านในปัจจุบัน จำเป็นต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก ขณะเดียวกันจำนวนห้องสมุดประชาชน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน มีความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มขึ้นให้ครบทุกอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน งบประมาณในการจัดซื้อมีน้อย และเป็นผลให้มีจำนวนหนังสืออ่านตามแหล่งความรู้ระดับท้องถิ่นยังไม่เพียงพอ กระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมการศึกษานอกโรงเรียน ตระหนักถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการจัดหาหนังสือเพิ่มเติมให้แก่แหล่งความรู้ระดับท้องถิ่นเหล่านี้ จึงได้จัดให้มีโครงการมทกรมรับบริจาคหนังสือสู่ชนบทขึ้นในปี 2528 (เอกสารอัครสำเนาโครงการรับบริจาคหนังสือ ม.ป.ป.: 1) โดยมีวัตถุประสงค์ของโครงการมทกรมรับบริจาคหนังสือสู่ชนบท 3 ประการ

ประการที่หนึ่ง เพื่อให้ประชาชนที่อยู่ในชนบทได้มีหนังสืออ่านมากขึ้นเป็นการป้องกันการใช้หนังสือ

ประการที่สอง เป็นการเปิดโอกาสและอำนวยความสะดวกให้ประชาชนทั่วไปได้บริจาคหนังสือเก่า หรือหนังสือใหม่ที่อ่านแล้วให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นเป็นการย้ำความคิดที่ว่าหนังสือที่ตนอ่านแล้วจะทิ้งก็เสียดาย จะขายก็ไม่ไ้ราคาดี สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้อื่นได้อีกเป็นจำนวนมาก เกิดกุศลทั้งผู้ให้และผู้รับบริจาคหนังสือ

ประการที่สาม เป็นการสนับสนุนให้ประชาชนได้แสดงความเอื้อเฟื้อแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นับเป็นการสร้างความรู้สึกร่วมกันของคนในชาติทางหนึ่ง

สำหรับวิธีการรับบริจาคหนังสือมีหลายวิธีการ ได้แก่

วิธีที่ 1 ขอรับบริจาคจากคณะบุคคล โดยขอความอนุเคราะห์จากตัวแทนคณะบุคคลต่าง ๆ เช่น สมาคม มูลนิธิ โรงพยาบาล ธุรกิจการค้า การบันเทิง เป็นต้น ให้รับเป็นธุระไปรวบรวมหนังสือจากบุคคลอื่น ๆ ในหมู่คณะนั้น ๆ มอบให้เป็นคณะไป

วิธีที่ 2 จัดหน่วยรับบริจาคหนังสือเคลื่อนที่สู่ประตูบ้านของประชาชน

วิธีที่ 3 จัดผู้รับบริจาคหนังสือประมาณ 200 ผู้ ไปตั้งรับบริจาคหนังสือตามสถานที่ต่าง ๆ

วิธีที่ 4 จัดหน่วยรับบริจาคในบริเวณงานมหกรรมรับบริจาคหนังสือสู่ชนบท

มหกรรมการรับบริจาคหนังสือสู่ชนบท ซึ่งกรมการศึกษานอกโรงเรียน ให้เริ่มดำเนินการระหว่างเดือนสิงหาคม-กันยายน 2528 นั้น ได้จัดให้มีการรับบริจาคหนังสือสู่ชนบททั้งในส่วนกลางคือกรุงเทพมหานคร และส่วนภูมิภาคคือจังหวัดต่าง ๆ โดยดำเนินการพร้อมกันทั่วประเทศ แต่เน้นหนักเป็นพิเศษในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เพราะกรุงเทพมหานครเป็นแหล่งผลิตหนังสือที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ และเป็นแหล่งที่มีผู้อ่านหนังสือมากกว่าที่อื่น จากสรุปผลหนังสือที่ได้รับบริจาค จากการจัดมหกรรมการรับบริจาคหนังสือสามารถระดมหนังสือบริจาคจากกรุงเทพมหานครได้ 3 ล้านเล่ม สมทบกับหนังสือที่แต่ละจังหวัดได้รับบริจาคอีกประมาณ 3 ล้านเล่ม รวมหนังสือที่ได้รับบริจาคในช่วงมหกรรมรับบริจาคหนังสือระหว่างเดือนสิงหาคม-กันยายน 2528 เป็นจำนวนมากถึง 6 ล้านเล่ม เป็นความสำเร็จเกินเป้าหมายที่แต่เดิมตั้งไว้เพียง 1 ล้านเล่ม

การรับบริจาคหนังสือในงาน มหกรรมการรับบริจาคหนังสือสู่ชนบท และในช่วงที่ผ่านมา นับได้ว่าเป็นความพยายามอย่างยิ่งของกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ในการที่จะจัดหนังสืออ่านกันเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นการเสริมความรู้ ข้อมูล

ข่าวสาร และยังช่วยป้องกันการลืมนั่งสือของประชาชนในชุมชน ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลัก ในการจัดโครงการรับบริจาคหนังสือสู่ชุมชน

อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติงานโครงการรับบริจาคหนังสือสู่ชุมชนที่ผ่านมา ได้ ประสบความยุ่งยากหลายประการ ทั้งนี้ เนื่องจากเป็นโครงการใหม่ของกรมการศึกษานอก โรงเรียน จึงขาดความพร้อมในหลาย ๆ ด้าน เช่น ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่จะ รับผิดชอบโครงการโดยตรง ห้องอาศัยบุคลากรจากงานอื่น ซึ่งโดยปกติแต่ละงานก็ขาด แคลนบุคลากรในการปฏิบัติงานอยู่แล้ว ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณ ยานพาหนะ เนื่องจากเป็นโครงการที่ยังมิได้อนุมัติจากสำนักงบประมาณและกระทรวงการคลัง ให้บรรจุ ในแผนปฏิบัติงานประจำปี ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน แต่เป็นความจำเป็นรีบด่วน ห้องปฏิบัติงานมีลักษณะเป็นการกุศล เพราะเจ้าหน้าที่ที่เข้าร่วมปฏิบัติงานมิได้รับค่าตอบแทน ที่คุ้มค่าแต่ประการใด จะมีบ้างก็เพียงเล็กน้อยในกรณีที่จะต้องปฏิบัติงานออกมารับบริจาคหนังสือ นอกเวลาราชการในวันหยุด เสาร์-อาทิตย์ ที่ได้จัดให้มีการรับบริจาคหนังสือและที่สำคัญ ที่สุด ได้แก่ปัญหาการขาดแคลนประสบการณ์โดยตรงต่อการจัดโครงการรับบริจาคหนังสือสู่ ชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากเป็นโครงการใหม่ บุคลากรที่รับผิดชอบโครงการยังขาดแนวทางและ รูปแบบการปฏิบัติงานที่ชัดเจน จึงเป็นปัญหาต่อเนื่องกันมา ทั้งในด้านการวางแผนโครงการ การปฏิบัติงานรับบริจาคหนังสือ การติดตามควบคุมและประเมินผลโครงการ

จากสภาพปัญหาดังกล่าวเบื้องต้น จึงเป็นปัญหากระทบต่อโครงการรับบริจาค หนังสือสู่ชุมชนโดยส่วนรวมดังนี้

ในด้านส่วนตัวของผู้รับผิดชอบโครงการ ทั้งผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ ได้แก่ การขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน เนื่องจากต้องรับผิดชอบงานมากกว่า ปกติ ได้ผลตอบแทนไม่คุ้มค่า และหลายคนก็ถือว่าเป็นการไปขอทานจากบุคคลอื่น ๆ ที่ต้อง ไปสัมผัส ซึ่งเป็นผลโดยตรงต่อความตั้งใจปฏิบัติงาน หรือความต้องการในการปฏิบัติงาน ลดลง

ในด้านภาพรวมตัวโครงการ จากผลการปฏิบัติงาน กรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้รับการดำเนินอยู่เสมอในเรื่องความล่าช้าในการให้บริการ ในกรณีที่มีผู้บริจาคให้แจ้งความ

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประสงค์ ปัญหาในการไปรับบริจาคไปทั่วถึงสถานที่ที่ไปรับบริจาคผู้บริจาคมีจำนวนน้อย หนังสือที่ได้รับมีจำนวนน้อยไม่คุ้มค่า ปัญหาการตั้งผู้รับบริจาคความจุต่าง ๆ ชาคการดูแล ได้รับความเสียหาย ปัญหาการตั้งผู้ไม่ตรงความต้องการ ทำให้บางตู้ว่างเปล่า หรือเก็บ ไปให้ระยะหนึ่งก็ขาดแคลนผู้บริจาค ปัญหาการขนถ่ายหนังสือที่ล่าช้า หนังสือกองล้นผู้รับ บริจาค เป็นผลเสียในด้านจิตวิทยาต่อผู้พบเห็น และทำให้หนังสือถึงแหล่งความรู้ระดับ หมู่บ้านช้าลง นอกจากนั้นยังมีปัญหาต่าง ๆ อีกมาก เช่น การคัดแยกหนังสือที่ไม่ได้คุณภาพ จักส่งไปเป็นผลเสียต่อความภักดีของผู้ที่อ่าน

อย่างไรก็ตาม จากความสำเร็จของโครงการมหกรรมรับบริจาคหนังสือสู่ชุมชน นับว่าเป็นรูปแบบดำเนินการรับบริจาคหนังสือสู่ชุมชน ที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นดังกล่าว ผู้วิจัยเชื่อว่าสามารถลดลงได้หากได้ มีการวิจัยเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานที่เป็นจริง สภาพการปฏิบัติงานที่ต้องการและสภาพ ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นของโครงการรับบริจาคหนังสือสู่ชุมชน ที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน ดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาความคิดเห็นในด้านการวางแผนโครงการด้านการ ปฏิบัติงานรับบริจาคหนังสือ และด้านการควบคุมติดตามประเมินผลต่อโครงการรับบริจาค หนังสือสู่ชุมชนของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ กรมการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งถือว่าเป็น หลักสำคัญที่จะผลักดันให้โครงการรับบริจาคหนังสือสู่ชุมชนประสบผลสำเร็จหรือประสบ ความล้มเหลว

อาศัยเหตุผลเบื้องต้นดังกล่าว และเนื่องจากเป็นโครงการใหม่ที่กรมการศึกษา นอกโรงเรียนเริ่มดำเนินการ จึงยังไม่เคยมีผู้ใดทำการวิจัยมาก่อน ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัย ศึกษาสภาพการปฏิบัติงานจริง สภาพการปฏิบัติงานที่ต้องการ และสภาพปัญหาอุปสรรคของ โครงการรับบริจาคหนังสือสู่ชุมชนขึ้น โดยผลจากการวิจัยผู้วิจัยเชื่อว่าจะเป็นประโยชน์ อย่างยิ่งต่อกรมการศึกษานอกโรงเรียน ที่จะให้เป็นข้อมูลเบื้องต้นที่จะนำไปสู่การพัฒนาและ ดำเนินการโครงการรับบริจาคหนังสือสู่ชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และการพัฒนาและ ดำเนินการโครงการรับบริจาคหนังสือสู่ชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเป็นแนวทาง ในการพัฒนาบริหารโครงการให้ประสบผลสำเร็จประจักษ์คุ้มค่ายิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการของกรมการศึกษานอกโรงเรียน เกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานจริงและสภาพการปฏิบัติงานที่โครงการของโครงการรับบริจาคหนังสือผู้ชมท ในด้านการวางแผนโครงการ ด้านการปฏิบัติงานรับบริจาคหนังสือ และด้านการควบคุมติดตามผลและการประเมินผล
2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ระหว่างสภาพการปฏิบัติงานจริงกับสภาพการปฏิบัติงานที่โครงการของโครงการรับบริจาคหนังสือผู้ชมท ในด้านการวางแผนโครงการ ด้านการปฏิบัติงานรับบริจาคหนังสือและด้านการควบคุมติดตามผลและประเมินผล
3. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการของกรมการศึกษานอกโรงเรียน เกี่ยวกับสภาพปัญหาและอุปสรรคของโครงการรับบริจาคหนังสือผู้ชมท ในด้านการวางแผนโครงการ ด้านการปฏิบัติงานรับบริจาคหนังสือ และด้านการควบคุมติดตามผลและประเมินผล

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะสภาพการปฏิบัติงานจริง สภาพการปฏิบัติงานที่โครงการ และสภาพปัญหาและอุปสรรคของโครงการรับบริจาคหนังสือผู้ชมท ที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนดำเนินการเท่านั้น
2. กลุ่มประชากรที่ผู้วิจัยนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่กลุ่มผู้บริหาร และกลุ่มเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ ที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน ความประภาศัจคั้งนับถึงปี พ.ศ. 2527 เท่านั้น เนื่องจากสถานศึกษาเหล่านี้ได้ปฏิบัติงานมาเป็นเวลานานพอสมควร มีความพร้อมค่อนข้างสูงในด้านบุคลากร งบประมาณ สถานที่ ยานพาหนะ อีกทั้งมีการทำงานที่เป็ระบบค่อนข้างดีแล้ว มีผลงานในการปฏิบัติงานการศึกษานอกระบบโรงเรียน ส่วนสถานศึกษาที่สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนและประภาศัจคั้งภายหลังจากนี้ ยังขาดความพร้อมในด้านบุคลากร งบประมาณ

สถานที่ ยานพาหนะ อีกทั้งยังค่อนข้างใหม่ต้องงานการศึกษาออกโรงเรียน ยังไม่เกิดความคิดล่องตัวในการปฏิบัติงาน ยังไม่สามารถขยายงานไปสู่หมู่บ้านได้อย่างกว้างขวาง จึงมิได้นำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรในการวิจัยครั้งนี้

3. ตัวแปรที่จะศึกษา ได้แก่

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) คือ ตำแหน่งหน้าที่ของประชากร ได้แก่ ตำแหน่งผู้บริหาร ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ความคิดเห็นของผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ เกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานจริง สภาพการปฏิบัติงานที่ห้องการ และสภาพปัญหาอุปสรรคของโครงการรับบริจาคหนังสือสู่ชุมชน ในด้านการวางแผนโครงการ ด้านการปฏิบัติงานรับบริจาคหนังสือ และด้านการควบคุมติดตามและการประเมินผล

4. ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาสภาพการปฏิบัติงานจริง สภาพการปฏิบัติงานที่ห้องการ และสภาพปัญหาอุปสรรคของโครงการรับบริจาคหนังสือสู่ชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาในด้านต่าง ๆ 3 ด้าน ดังนี้

4.1 ด้านการวางแผนโครงการ

4.2 ด้านการปฏิบัติการรับบริจาคหนังสือ

4.3 ด้านการควบคุมติดตามและการประเมินผล

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคน ตอบแบบสอบถามด้วยความจริงใจตามข้อเท็จจริง โดยมีอิสระในการตอบ เป็นของตนเอง

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานจริง ปัญหาการปฏิบัติงานและสภาพการปฏิบัติงานโครงการรับบริจาคหนังสือสู่ชุมชนที่ห้องการของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ ซึ่งนำมาแปลผลจากแบบสอบถาม ถือเป็นตัวแทนความคิดเห็นของผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการทั้งหมด

3. ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคน เป็นผู้มีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดต่อโครงการรับผิดชอบหนังสือสู่ชุมชน ในฐานะบุคลากรของหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการ คำตอบจึงมีความเชื่อถือได้

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. โครงการรับบริจาคหนังสือสู่ชุมชน หมายถึง โครงการมหกรรมการรับบริจาคหนังสือสู่ชุมชน โครงการทอดผ้าป่าหนังสือ หรือโครงการกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีลักษณะเป็นการรับบริจาคหนังสือจากบุคคล หน่วยงาน สถาบันต่าง ๆ โดยผ่านกรมการศึกษา นอกโรงเรียน และสถานศึกษาสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน ในฐานะผู้รับผิดชอบโครงการรับบริจาคหนังสือสู่ชุมชน

2. การปฏิบัติงานรับบริจาคหนังสือสู่ชุมชน หมายถึง การปฏิบัติงานตามโครงการรับบริจาคหนังสือสู่ชุมชน ในส่วนของการวางแผนโครงการ การปฏิบัติงานในการรับบริจาคหนังสือและการติดตามควบคุมการประเมินผลการรับบริจาคหนังสือสู่ชุมชน

3. สภาพการปฏิบัติงานจริง หมายถึง สภาพที่ปฏิบัติงานจริงของหน่วยงานเกี่ยวกับโครงการกิจกรรมรับบริจาคหนังสือสู่ชุมชน ในด้านการวางแผนโครงการ การปฏิบัติงานรับบริจาคหนังสือ การติดตามควบคุมและประเมินผลตามทัศนะหรือการรับรู้ของผู้ตอบแบบสอบถาม นับตั้งแต่เริ่มต้นโครงการจนถึงวันตอบแบบสอบถาม

4. สภาพการปฏิบัติงานที่ต้องการ หมายถึง สภาพความคาดหวังของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงาน ที่ต้องการหรือควรจะเป็นโครงการ/กิจกรรมรับบริจาคหนังสือสู่ชุมชน ในด้านการวางแผนโครงการ ด้านการปฏิบัติงานรับบริจาคหนังสือ ด้านการติดตามควบคุมและประเมินผล

5. ปัญหาและอุปสรรคในการรับบริจาคหนังสือสู่ชุมชน หมายถึง ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาและอุปสรรคที่ไม่เอื้อให้การปฏิบัติงานการรับบริจาคหนังสือสู่ชุมชนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

6. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ดำรงตำแหน่ง รักษาการในตำแหน่งหรือทำหน้าที่หัวหน้าสถานศึกษาสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนในส่วนภูมิภาค ได้แก่ แก่ตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์และผู้ช่วยหัวหน้าศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดและภาค รวมทั้งผู้ช่วยหัวหน้าศูนย์ สำหรับในส่วนกลาง หมายถึงตำแหน่งระดับผู้อำนวยการกองขึ้นไป รวมทั้งตำแหน่งที่เทียบเท่า เลขาธิการกรม หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์

7. เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ หมายถึง ข้าราชการครู และข้าราชการพลเรือน ที่ปฏิบัติงานอยู่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ภาค และในส่วนกลาง กรมการศึกษานอกโรงเรียน เฉพาะผู้ที่เคยปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับโครงการรับบริจาคหนังสือ

8. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด หมายถึง สถานศึกษาสังกัดกองปฏิบัติการ กรมการศึกษานอกโรงเรียน ตามประกาศจัดตั้งศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด กระทรวงศึกษาธิการ เมื่อสิ้นปีงบประมาณ 2527 รวม 53 ศูนย์

9. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค หมายถึง ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2523 รวม 5 ภาค

10. ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานจริง สภาพการปฏิบัติงานที่โครงการ และสภาพปัญหาอุปสรรคของโครงการรับบริจาคหนังสือสู่ชุมชน ในด้านการวางแผนโครงการ ด้านการปฏิบัติงาน รับบริจาคหนังสือและด้านการควบคุมติดตามและการประเมินผล

11. การวางแผนโครงการรับบริจาคหนังสือ หมายถึง การกำหนดทางเลือกไว้ล่วงหน้าอย่างมีขั้นตอนมีระบบ แบบแผนเพื่อให้โครงการรับบริจาคหนังสือสู่ชุมชนบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ อย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด

12. การปฏิบัติงานรับบริจาคหนังสือ หมายถึง การปฏิบัติงานตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้ของโครงการรับบริจาคหนังสือสู่ชุมชน 4 ด้าน ได้แก่ การจัดรูปแบบการรับบริจาคหนังสือ การเก็บรวบรวมหนังสือที่ได้รับบริจาค การเก็บรักษาหนังสือบริจาค การคัดเลือกหนังสือและการจัดส่งหนังสือบริจาค

13. การควบคุม ติดตามผล และประเมินผลโครงการรับบริจาคหนังสือ หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะเวลาหนึ่งหลังจาก ที่ได้ปฏิบัติงานไปแล้วซึ่งมีการประเมินค่าของผลงานที่มีความเป็นระบบมีมาตรฐานและมีเกณฑ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อเป็นข้อมูลเสนอแนะในการปรับปรุงการปฏิบัติงานโครงการรับบริจาคหนังสือสู่ชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. เพื่อเป็นพื้นฐานนำไปสู่การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาโครงการรับบริจาคหนังสือสู่ชุมชนในขอบเขตที่กว้างขวางยิ่งขึ้นต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย